

รับรู้:ไรต์บ้างจากความขัดแย้งของประชาชน มุมมองทางด้านเศรษฐศาสตร์

ในรอบ 20-30 ปีที่ผ่านมา ต้องยอมรับว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศไทยประสบความสำเร็จได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งก็ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาที่ดีพอสมควรเลยทีเดียว ประเทศสามารถรักษาระดับของการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่อง แม้จะมีการสะดุดบ้างในบางช่วงเวลาที่ประเทศต้องเผชิญกับวิกฤตทางเศรษฐกิจ หรือได้รับผลกระทบจากการหดตัวที่รุนแรงของเศรษฐกิจโลก ระดับรายได้โดยเฉลี่ยของคนในประเทศสูงขึ้นจนนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศกล่าวยกย่องว่า ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศที่ระบบเศรษฐกิจมีศักยภาพเพียงพอที่จะก้าวพัฒนาต่อไปเป็นประเทศพัฒนาในอนาคตที่ไม่ไกลเกินไป

แต่ในขณะที่เราเห็นความสำเร็จของการพัฒนาอย่างที่ได้กล่าวถึงมานั้น ก็คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าเรายังมีปัญหาด้านเศรษฐกิจในอีกหลายมิติที่ยังไม่ได้รับการดูแล โดยส่วนใหญ่ปัญหาเหล่านี้ก็จะแสดงออกมาให้เห็นในรูปแบบของการขาดความสมดุลในหลายๆ มิติ และเป็นปัญหาที่นับวันจะฝังรากลึกลงไปเรื่อยๆ ถ้าเราจะไม่ปล่อยให้ปัญหานี้ลุกลามต่อไป ซึ่งก็อยากจะยกมาเล่าสู่กันฟังสัก 2-3 มิติ

มิติแรก คงจะหลีกเลี่ยงไม่พ้นปัญหาในเรื่องการกระจายรายได้ การกระจายความเจริญในระบบเศรษฐกิจที่ยังมีความลักลั่นกันมาก การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าประชาชนทุกคนควรจะมีรายได้ที่เท่าเทียมกันแต่อย่างใด ในระบบเศรษฐกิจหนึ่งๆ นั้นสามารถมีคนจน คนรวย คนจนมาก คนจนน้อย คนรวยมาก คนรวยน้อยได้ แต่การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมหมายถึงการที่เจ้าของปัจจัยการผลิตควรได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมเป็นธรรม สอดคล้องกับทักษะ ขีดความสามารถ และความพยายามของปัจจัยการผลิตนั้นในกระบวนการผลิตที่ก่อให้เกิดผลผลิตที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ดังนั้น การขาดความสมดุลทางการกระจายรายได้จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดและมีความเกี่ยวพันกับความแตกต่างทางด้านอื่นๆ ในสังคม ที่สำคัญ ได้แก่ ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจที่เปิดกว้างมากขึ้น ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาที่ดี มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข เป็นต้น

แนวทางการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจในช่วงเวลาที่ผ่านมาไม่ได้ให้น้ำหนักความสำคัญกับปัญหาทางด้านนี้อย่างจริงจัง แต่กลับเน้นให้ความสำคัญกับการมุ่งสร้างรายได้ในระบบเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยไม่ได้คำนึงว่า กลุ่มคนที่มีโอกาสน้อยกว่านั้น มีขีดความสามารถและโอกาสในการพัฒนาตนเองได้น้อยกว่ามาก ทำให้มีความสามารถในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจที่เปิดกว้างมากขึ้นได้น้อยกว่า และยังมีข้อจำกัดมากกว่าในการรองรับความเสี่ยง ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความผันผวนทางเศรษฐกิจ เรียกได้ว่าคนกลุ่มนี้จะไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาหรือวิกฤตทางเศรษฐกิจ ก็จะได้รับผลกระทบที่รุนแรงมากกว่า เช่น ขีดความสามารถในการรองรับกับสภาวะเงินเฟ้อของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย รายได้ปานกลาง และรายได้สูงย่อมมีความแตกต่างกัน

ถ้าวันหนึ่งประเทศไทยจะต้องเผชิญหน้ากับสภาวะเงินเฟ้อที่รุนแรงมากขึ้น โดยที่ระบบการดูแลด้านราคาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่สามารถหยุดยั้งการปรับเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าในระบบเศรษฐกิจ ประชาชนกลุ่มที่ด้อยกว่า มีขีดความสามารถน้อยกว่า มีความพร้อมน้อยกว่า (ซึ่งไม่แน่ใจว่าในขณะนี้เป็นคนส่วนใหญ่หรือคนส่วนน้อยของประเทศ) จะสามารถรับมือกับปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้ดีมากน้อยเพียงใด?

มิติที่สอง เป็นความไม่สมดุลระหว่างกฎระเบียบ การกำกับดูแลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ

รับรู้อะไรได้บ้างจากความขัดแย้งของประชาชน มุมมองทางด้านเศรษฐศาสตร์

สันติ ชัยศรีสวัสดิ์สุข
 คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ บัณฑิต
 www.econ.nida.ac.th
 santi_nida@yahoo.com

และสังคม ทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบ ผู้มีอำนาจอาศัยอำนาจในการแสวงหาประโยชน์ส่วนตน ทั้งๆ ที่อำนาจที่มีหรือได้รับมานั้น ถูกออกแบบมาเพื่อให้ใช้อำนาจนั้นเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศโดยรวม ทำให้เกิดปัญหาคอร์รัปชันขยายวงไปอย่างกว้างขวางในระบบเศรษฐกิจจนเป็นอุปสรรคอย่างใหญ่หลวงต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจในลำดับขั้นถัดไป

หัวใจของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมนั้น อาศัยการทำงานของตลาด (Market Mechanism) เป็นฟันเฟืองในการขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจสามารถพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่อง แต่การทำงานของตลาดนั้นจำเป็นต้องมีการวางกฎระเบียบให้ผู้เล่นต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจมีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรม และในกรณีที่ตลาดไม่สามารถทำหน้าที่ของมันได้ ก็ควรจะได้กำหนดกฎกติกาที่เป็นที่ยอมรับเพื่อการปฏิบัติที่เหมาะสม การขาดความสมดุลในมิตินี้เกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น การขาดพัฒนาระบบกฎระเบียบ หรือกฎหมาย เพื่อกำกับการทำงานของตลาดในระบบเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความล่าช้า ตามไม่ทันความก้าวหน้าของพัฒนาการทางเศรษฐกิจ และเปิดช่องว่างให้ผู้มีอำนาจเห็นโอกาสในการใช้กฎระเบียบที่ล่าช้า นั้นมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง หรือใช้อำนาจที่มีอยู่หรือได้มาในการดำเนินนโยบายที่ไม่ได้มีเป้าหมายหลักเพื่อผลประโยชน์ของประเทศโดยรวมเป็นหลัก

มิติที่สาม เป็นเรื่องการขาดความสมดุลหรือความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ที่พึงจะต้องปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิที่มี การเรียกร้องสิทธิของตน และการเคารพสิทธิของผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคม ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์เราจะเข้าใจกันในรูปแบบของต้นทุนทางสังคม (Social Cost) หรือในรูปแบบของผลกระทบภายนอก (Externality) ความไม่สมดุลในมิตินี้เกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจในระดับปัจเจกบุคคล คือ การคิดคำนึงถึงบทบาทของบุคคลในแง่ของ

ความรับผิดชอบที่ควรจะต้องมีต่อตนเองและสังคม ปัญหาความขัดแย้งในสังคมหลายต่อหลายครั้งเกิดขึ้นจากการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ โดยไม่ได้คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมและสังคมโดยรวม เช่น ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมและมลภาวะ ปัญหาการปล่อยขยะพิษลงไปในแม่น้ำ ลำคลอง ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า ฯลฯ

ตัวอย่างในเรื่องนี้ที่อยู่ใกล้ตัวเรา ท่านลองคิดดูว่าขยะที่กองอยู่หน้าบ้านท่านนั้น โดยปกติทกม. หรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของท้องถิ่นนั้นๆ จะทำหน้าที่เป็นผู้มาจัดเก็บให้โดยคิดค่าบริการในการจัดเก็บในอัตราที่ถูกมาก ด้วยความสะดวกสบายในการทิ้ง คนโดยมากก็จะละเลย ขาดความรับผิดชอบเมื่อต้องมีการทิ้งขยะพิษที่ควรจะได้มีการจัดการเป็นพิเศษ จนปัจจุบันก็ไม่แน่ใจว่ามีแบคทีเรีย (ถ่านไฟฉาย) ไปกองรวมกันอยู่ในกองขยะที่จะถูกนำไปขจัดโดยการฝังกลบอีกมากน้อยเพียงใด ซึ่งการฝังกลบไม่น่าจะเป็นวิธีการที่ดีในการจัดการกับขยะประเภทนี้ และถ้ามีคนลุกขึ้นมาบอกว่าค่าเก็บขยะจะต้องแพงขึ้น ค่ากำจัดขยะจะต้องแพงขึ้น และจะต้องเก็บเงินจากประชาชนที่เป็นผู้ทิ้งขยะ มีความรับผิดชอบต่อ การทิ้งโดยตรงเพิ่มมากขึ้น จะเกิดอะไรขึ้น ประชาชนโดยรวมจะมีความยินดียอมรับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นนี้หรือไม่?

ความแตกต่าง หรือความไม่สมดุลเหล่านี้เป็นต้นตอของปัญหาที่ทำให้ประชาชนในประเทศไทยมีความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกัน มีความต้องการที่แตกต่างกัน และนำไปสู่ความขัดแย้งในที่สุด ซึ่งถ้าจะกล่าวโดยรวมๆ อาจจะบอกได้ว่าประเทศเรามีปัญหาความแตกต่างกันของมาตรฐานการครองชีพ (Standard of Living Disparity) การแก้ไขปัญหาคงเป็นเรื่องที่จะต้องใช้เวลา ความอดทน การเสียสละ และความร่วมมือของคนในชาติ โดยอาจจะต้องเริ่มต้นจากการตระหนักและยอมรับการมีอยู่ และการเกิดขึ้นของปัญหาเป็นอันดับแรก ■